BOSHLANG‘ICH TA’LIM O‘QITUVCHILARINI TAYYORLASHDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK YONDASHUVLARNING AHAMIYATI

A.B.Ummatqulova
Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi II bosqich magistranti
e-mail_adasoj386@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur tezisda boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini tayyorlash jarayonida zamonaviy pedagogik yondashuvlarning nazariy-metodologik asoslari hamda ularning amaliy ahamiyati tahlil qilinib, kompetensiyaviy yondashuv, interaktiv metodlar hamda raqamli texnologiyalar asosida o‘qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini oshirish masalalari yoritilgan. Shu bilan birga tadqiqotda interaktiv metodlar, muammoli o‘qitish, hamkorlikda o‘rganish texnologiyalari hamda raqamli ta’lim vositalaridan samarali foydalanishning didaktik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, UNESCO tarafidan ilgari surilgan zamonaviy ta’lim konsepsiyalari va

xalqaro tajribalar asosida o‘qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish imkoniyatlari ko‘rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari boshlang‘ich ta’lim tizimida o‘qituvchilarni tayyorlash isfatini oshirish bilan bir qatorda ijodiy va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirish va ta’lim jarayoniga raqamli texnologiyalarni joriy etishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi, zamonaviy ta’lim, pedagogik yondashuv, kompetensiya, innovatsiya, interaktiv metodlar, raqamli ta’lim, raqamli texnologiya.

Abstract: This thesis analyzes the theoretical and methodological foundations of modern pedagogical approaches and their practical significance in the process of training primary school teachers. It highlights issues of improving teachers' professional preparation through competency-based approaches, interactive methods, and digital technologies. At the same time, the research examines the didactic possibilities of effectively using interactive methods, problem-based learning, collaborative learning technologies, and digital educational tools. Furthermore, opportunities for enhancing professional training are explored based on modern educational concepts put forward by UNESCO and international experiences. The research results are of significant scientific and practical importance not only in improving the quality of teacher training in the primary education system but also in developing creative and critical thinking skills and implementing digital technologies into the educational process.

Keywords: primary school teacher, modern education, pedagogical approach, competence, innovation, interactive methods, digital education, digital technology.

Аннотация: В данном тезисе анализируются теоретико-методологические основы современных педагогических подходов и их практическая значимость в процессе подготовки учителей начальных классов. Освещаются вопросы повышения профессиональной подготовки учителей на основе компетентностного подхода, интерактивных методов и цифровых технологий. Вместе с тем, в исследовании анализируются дидактические возможности эффективного использования интерактивных методов, проблемного обучения, технологий совместного обучения и цифровых образовательных средств. Также рассматриваются возможности совершенствования профессиональной подготовки учителей на основе современных образовательных концепций, выдвинутых ЮНЕСКО, и международного опыта. Результаты исследования имеют важное научно-практическое значение не только для повышения качества подготовки учителей в системе начального образования, но и для развития навыков творческого и критического мышления, а также внедрения цифровых технологий в образовательный процесс.

Ключевые слова: учитель начальных классов, современное образование, педагогический подход, компетенция, инновация, интерактивные методы, цифровое образование, цифровые технологии.

XXI asrda ta’lim jarayoni axborotlashuv va globallashuv jarayonlari ta’sirida tubdan yangilanib bormoqda. Bu borada Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev

ta’kidlaganidek: “Yangi O‘zbekistonni barpo etishda zamonaviy bilim va yuksak malakali kadrlar hal qiluvchi omil hisoblanadi”[1]. Mazkur fikr ta’lim tizimida, xususan, boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini tayyorlash jarayonini zamonaviy yondashuvlar asosida tashkil etish zaruratini ko‘rsatib beradi. “Xalqimiz dunyoqarashida innovatsiya muhitini yaratish eng muhim vazifamizdir. Innovatsiya bo‘lmas ekan, hech bir sohada raqobat, rivojlanish, bo‘lmaydi. Bu sohadagi o‘zgarishlarni xalqimizga keng targ‘ib qilmasak, odamlarda ko‘nikma paydo qilmasak, bugungi davr shiddati, fan-texnikaning mislsiz yutuqlari bilan hamqadam bo‘lolmaymiz. Shuning uchun ushbu faoliyatni zamon talablari darajasida rivojlantirish yangi vazirlik, qolaversa, ushbu markazning asosiy vazifasi bo‘lishi kerak”[2], dedi Shavkat Mirziyoyev. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar ta’lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Lev Vygotsky ta’limning ijtimoiy-madaniy nazariyasida shaxs rivojida ijtimoiy muhit hamda o‘qituvchi faoliyatining o‘rni muhim ekanligini asoslab bergan. Buning natijasi esa boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini tayyorlashda interaktiv va hamkorlikka asoslangan metodlardan foydalanish zarurligini namoyon etadi. Shu bilan birga, John Dewey o‘zining pragmatik pedagogika konsepsiyasida ta’lim jarayonida tajribaga asoslangan o‘qitish muhimligini alohida ta’kidlaydi. Ushbu yondashuv zamonaviy ta’limda “learning by doing” tamoyili sifatida keng qo‘llaniladi hamda o‘qituvchilarni amaliy faoliyatga yo‘naltirishni talab etadi. Kompetensiyaviy yondashuv esa o‘qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini yangi bosqichga olib chiqib, UNESCO ta’lim konsepsiyalarida ham o‘qituvchilarning nafaqat bilim, balki amaliy kompetensiyalarini rivojlantirish ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Bundan tashqari, zamonaviy ta’limda raqamli texnologiyalar alohida ahamiyatga ega. European Commission tomonidan ishlab chiqilgan “Digital Education Action Plan” dasturida o‘qituvchilarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish ta’lim sifatini oshirishning muhim sharti sifatida qayd etib qo‘yilgan. Ta’limning maqsadi o‘quv-biluv jarayoni, uning mohiyati, tizimi, mazmunini, usul hamda vositalari, metodlari, texnologiyalari, o‘qituvchi-o‘quvchi munosabatlari, shu bilan birgalikda, mazkur tizimning samaradorligi qanday shaxs yoki mutaxassisini sharklantirishni ham belgilaydi. Ta’lim maqsadining ijtimoiy buyurtma asosida ifodalanishi shaxs, davlat, jamiyat, fan-texnika hamda ishlab chiqarishning umumiy rivojlanish darajasi bilan beligilanib, ta’lim maqsadi jamiyat ehtiyojlarini ifodalaydi hamda uning taraqiyotini belgilaydi. Butun ta’lim jarayoni-o‘quv materialidan boshlab, ta’lim natijasigacha ta’lim maqsadidan kelib chiqqan holda belgilanadi. Ta’lim maqsadi oldida turgan asosiy masala bugungi kun va istiqbolda jamiyat ravnaqi uchun qanday kadr, malakali mutaxassis tayyorlash kerakligi bilan xarakterlanadi. Ta’lim jarayonida o‘qituvchi va o‘quvchilarlarning dars paytidagi hamkorligi, maktab va ota-onalar hamkorligi, o‘quvchilarning mustaqil ishlashi, sinfdan tashqari ishlar shaklida ta’lim hamda tarbiya masalalari hal etiladi. Ta’limning maqsadi jamiyat ehtiyojiga mos ravishda shakllanib, ta’lim-tarbiya maqsadi mos va mutanosib bo‘lishi lozim. Ilmiy adabiyotlarda ta’limning maqsadi imkoniyatlaridan to‘g‘ri, aniq, o‘rinli foydalanish ko‘nikma va malakalarini hosil qilish, mantiqiy-ijodiy tafakkurni rivojlantirish, kommunikativ savodxonlikni oshirish, milliy g‘oyani singdirish, sharqona tarbiyani shakllantirish, vatanparvarlikni shakllantirish,

shaxsni ma’naviy boyitish hamda dunyoqarashini kengaytirishdan iboratligi ta’kidlangan. Ta’limiy maqsad asosida o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, og‘zaki va yozma savodxonlikni oshirish, mantiqiy tafakkurni rivojlantirish orqali ularning muloqot madaniyati takomillashtirilib boriladi. Zamonaviy ta’lim tizimi o‘quvchilarning faolligi, mustaqil hamda tanqidiy fikrlashi hamda ijodiy yondashuvini rivojlantirishga yo‘naltirilgan. Xususan, boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini o‘qitishda an’anaviy usullar bilan bir qatorda zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan birga innovatsion metodlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu metodlar ta’lim jarayonining samaradorligini oshirish bilan birga, o‘quvchilarning bilim olishga bo‘lgan qiziqishini ham kuchaytiradi. Masalan, siz o‘zingizni zerikarli darsni boshdan kechirayotganingizni tasavvur qiling, o‘qituvchilarning ovozi quloqlaringizda aks-sado berib, darsga e’tiboringizni qaratmoqchi bo‘lganingizda, ko‘z qovoqlari esa tushmasligi uchun kurashmoqda. Ushbu jarayonda dars turli xil innovatsion texnologiyalar, interaktiv vositalar,multimedia vositalari bilan olib borilganda edi juda ham qiziqarli zerikishga esa vaqt ham bo‘lmas edi. Hozirgi kunda ko‘plab pedagoglar o‘z mashg‘ulotlarini an’anaviy ssenariylardan uzoqlashtirib, zamonaviy o‘qitish usullarini o‘rganish orqali o‘quvchilarni o‘quv jarayoniga yanada chuqurroq jalb qilishni maqsad qilganlar. Ta’lim landshafti jadal bilan rivojlanib bormoqda, bu sizga zamonaviyroq strategiyalardan xabardor bo‘lishni hamda ularga moslashishni talab qiladi. Agar buni qilmasangiz, rivojlanayotgan ta’lim landshaftiga muammosiz qo‘shilishingiz qiyin bo‘lishi mumkin. Ta’lim texnologiyalari pedagogik faoliyatning ma’lum sohasini qamrab olib, didaktik jarayon bosqichlarini muayyan ketma-ketlikda qurish o‘quvchilarning bilim faoliyatini mavzu bo‘yicha belgilangan maqsadlarga mos holda tanlangan o‘qitish metodlari yordamida tashkil etish demakdir. Boshlang‘ich sinflarda ta’lim sifat samaradorligini oshirishda zamonaviy yondashuv - o‘z mohiyati va mazmuniga ko‘ra, ma’lum pedagogik nazariyaga asoslangan, u yoki bu tasnifga tegishli bo‘ladi. Bugungi kunda axborot texnologiyalari jamiyatimiz rivojlanishiga ta’sir etuvchi eng muhim omillardan biri hisoblanadi. Axborot texnologiyalari insoniyat taraqqiyotining turli bosqichlarida ham mavjud bo‘lib, hozirgi zamon axborotlashgan jamiyatning o‘ziga xos xususiyati shundaki, axborot texnologiyalari barcha mavjud texnologiyalar, xususan yangi texnologiyalar orasida yetakchi o‘rin egallamoqda. Axborot texnologiyasi va texnik vositalar samarasini belgilaydigan didaktik materiallardan keng foydalanish zamonaviy pedagogik texnologiyalarning asosiy belgilaridan biridir. Axborotli ta’lim jarayoni oldindan pedagogik loyihalangandagina ko‘zlangan maqsadga erishish mumkin. Pedagogik jarayonni kompyuterlashtirish asosiy yo‘nalishlaridan biri va zamonaviy pedagogic texnologiyalarning shug‘ullanishi lozim bo‘lgan sohasidir. O‘qitishning zamonaviy axborot texnologiyalari o‘quvchining emas, u, eng avvalo o‘qituvchining texnologiyasidir. O‘quvchi-talaba zamonaviy axborot texnologiyasini o‘rganmaydi, balki uning mahsulotidan o‘qitishning texnik vositasi sifatida foydalanadi. Xulosa qilib aytganda, ta’limda innovatsion vositalar, ta’limda axborot texnologiyalari, interaktiv vositalar o‘quvchini yangi mavzuni puxta o`zlashtirishga va ta’lim sifatini oshishiga xizmat qiladi. O‘quvchilar qanchalik kreativ

hamda mustaqil va tanqidiy fikrlab, faol bo‘lib mustaqil bajara olsalar biz oldimizga qo‘ygan maqsadimizga erishgan bo‘lamiz

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti “Yangi O‘zbekiston strategiyasi” 2021.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 29-noyabrdagi “O‘zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligini tashkil etish to‘g‘risida”gi farmoni. https://president.uz/oz/lists/view/1309

3. Sayidahmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar. Toshkent: Moliya. 2003.

4.Yo‘ldosheva D., Hamroyeva SH. Ta’limda zamonaviy pedagogik texnologiyalar. Toshkent, 2017. 2. Boshlangich ta’limni o‘qitish metodikasi. O‘quv uslubiy majmua. Toshkent, 2018.